

Öğretmenlerin Yılmazlık Davranış Özelliklerinin İncelenmesi

Şahin KARTAL¹

Erol AKAGÜNDÜZ²

Meral ÖZ³

Tuncay CANYURT⁴

Özet

Öğretmenlerin yılmazlık davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 2023 yılında Malatya ilinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Malatya'da bulunan okullarda görev yapmakta olan 480 öğretmendir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yılmazlık ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Gürkan (2006) tarafından yapılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerini analiz ederken yüzde ve frekans analizi yapılmış, öğretmenlerin yılmazlık düzeylerinin analizinde de t testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğretmenlerin yılmazlık davranış düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, yaşın ilerlemesi ile yılmazlık davranış düzeyinin düştüğü, branşı sayısal gurupta olan ve lisede görev yapan, yüksek lisans eğitimi almış öğretmenlerin yılmazlık davranış düzeylerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğretmen, Yılmazlık.

¹ Bulgurlu Şehit Hamit Fendoğlu Ortaokulu, Malatya, sahinkartal_44@hotmail.com.

² Barbaros Ortaokulu, Malatya, er_ak_82@hotmail.com.

³ Cumhuriyet İlkokulu, Akçadağ/Malatya, meral.oz@hotmail.com.

⁴ Akmercan Ortaokulu, Malatya, canyurt_mat44@hotmail.com.

Examining Teachers' Resilience Behavior Characteristics

Abstract

The survey model, which is one of the quantitative research methods, was used in the research conducted to examine the resilience behaviors of teachers. The research was carried out in Malatya province in 2023. The sample of the research is 480 teachers working in schools in Malatya. The resilience scale was used as a data collection tool in the research. The Turkish adaptation of the scale was carried out by Gürkan (2006). SPSS program was used in the analysis of the research data. While analyzing the demographic characteristics of the teachers participating in the research, percentage and frequency analysis were performed, and t-test and ANOVA test were used in the analysis of the resilience levels of the teachers. The level of significance in the study was taken as 0.05. As a result of the research, it was concluded that the resilience behavior levels of male teachers were higher than the female teachers, the level of resilience decreased with increasing age, and the resilience behavior levels of the teachers who were in the numerical group, who worked in high school and who had a master's degree, were higher than the other teachers.

Keywords: Education, Teacher, Resilience.

Giriş

Yılmazlık kavramı, ilk olarak psikoloji alanında incelenmiş daha sonra farklı disiplinlerde tartışılmaya başlanmış, kişinin yaşam boyu profesyonel yaşamının önemli bir özelliği olarak kabul edilen bir kavram olduğunu belirten Schwarz'a(2018) göre tarihsel olarak psikiyatri ve klinik psikoloji, stresli yaşam koşullarının nasıl akıl hastalığına yol açtığını anlamaya odaklanmış, pozitif psikolojinin yükselişiyle birlikte dayanıklılık ve zorluklar yoluyla gelişim gibi kavramlara odaklanmıştır. Toland ve Carrigan'a(2011) göre psikoloji en eski ve en sık araştırılan disiplin olmasına rağmen, bugüne kadar eğitim psikolojisinde psikolojik sağlık veya onun uygulama ile ilişkisi hakkında çok az tartışma olmuştur

Eğitimin amacı nitelikli insan ve iyi vatandaş yetiştirmektir. Ülkeler uygun eğitim kavramlarını benimsemekte ve bu doğrultuda eğitim politikaları uygulamaktadır. Bu uygulamalar eğitim programlarından kurgulanarak hedef kitleye öğretmenler aracılığıyla ulaştırılır. Bu anlamda öğretmenler, bir ülkenin kalkınma başarılarını ve bir neslin kalitesini yansıtan en önemli mesleklerden biridir. Ayrıca öğretmenlik; meslek grubu ağırlıklı olarak

gençler ve çocuklar olması sebebiyle toplum tarafından önem atfedilen mesleklerden biridir. Konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşıldığında öğretmenlerin diğer meslek guruplarında olan bireyleri de yetiştiriyor oldukları görülmektedir.

Mesleki açıdan öğretmenlik, kültürel bir birikim, uzmanlık bilgisi becerileri (öğretim zamanının verimli kullanımı, öğretim sürecinin planlanması, öğretim ortamının katılımcı bir şekilde düzenlenmesi, öğrenci gelişiminin izlenmesi, çeşitlilik getirilmesi dahil) gerektiren ve bu yönü ile kapsamı geniş olan bir meslek olarak göze çarpmaktadır.Çekten'e(2005) göre iyi bir öğretmen olmak; öğrencilerin beklenti ve ihtiyaçlarını dikkate almak, öğrencilere açık ve objektif bir tavırla yaklaşmak, eğitimde bireysel farklılıkları dikkate almak, eğitim konularını incelerken bilimsel yöntemler kullanmak, kendini sürekli güncellemek, toplumsal değişimleri anlayıp yorumlamak, yeniliklere açık olmak ve geliştirme, araştırma insanı yapılandırır, onlara teknolojide yaşanan gelişimleri devamlı surette takip etmek sonucunda başarı beklentisi yüksek olma gibi çok önemli sorumluluklar yüklediğini öğretir. Ayrıca öğretmenler liderlik/başkanlık, temsilcilik, aracılık, öğretmenlik, mentorluk ve hakemlik rollerini de üstlenirler. Öğretmenler; öğrencilerin, velilerin, yöneticilerin talep ve ihtiyaçlarını, okul ortamını, sosyal ve mesleki gereklilikleri birlikte düşünülerek, bütüncül bir yaklaşımla eğitim öğretim faaliyetlerine odaklanmalıdırlar. Tüm bu sorumluluklar, yükümlülükler ve beklentiler, öğretmenleri zorlayabilir ve yıllar içinde vazgeçmelerine, vazgeçmelerine ve tükenmelerine sebebiyet verebilmektedir. Bu açıdan bakılarak çalışmada eğitim öğretim faaliyetlerinde bazı zorluklarla karşılaşan öğretmenlerin yılmazlık davranışlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yılmazlık Kavramı ve Gelişimi

Siebert'e(2008) göre bireyler, önemli ağrı ve risk faktörleriyle olumlu bir şekilde baş edebilmekte ve travmatik olay ve problemler yaşamalarına karşın günlük yaşamları bu problemlerden etkilenmemiş bir biçimde devam edebilmektedir. Buradaki benzersiz yetenek, literatürde "dayanıklılık/zihinsel güç/dayanıklılık" olarak tanımlanmaktadır.

Uyum sağlamak anlamına geldiği için güçlü ve sağlam olmak demektir. Dayanıklılık, psikopatoloji eksikliği gibi olumsuz yönlerden, etkililik ve uygun eylem gibi olumlu yönlere kadar birçok farklı faktörü bünyesine katarak farklı alanlara gidebilir. Bu açıdan bakılarak yılmazlık kavramının; psikoloji, sosyal hizmetler, tıp gibi birçok disiplin ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür(Southwickvd, 2014).

Dayanıklılık, insanların risk deneyimleri sırasında yaşadıkları bazı olumsuz deneyimlere rağmen ortaya çıkan olumlu psikolojik sonuçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu durum, olumsuz deneyimlerden kaçma yeteneği olarak görülür. Esnekliği ifade ederken, faktörleri belirlemek ve bu faktörleri kapsamlandırarak ayırmak önemlidir. Buradan, sonraki bölümlerde, farklı dayanıklılık kavramları birbirine bağlanacak ve farklılaştırılacaktır. Bunları, zorluklara karşı dayanıklılık, uyarlanabilir hareket ve bilişsel dayanıklılık gibi kavramlarla ayırt etmek de önemlidir. Bu kavramlar yılmazlıkla ilgili olsa da ayrı kavramlar olarak düşünülmelidir (Rutter, 2006).

Yılmazlık, zorlukların üstesinden başarıyla gelmeyi, kriz zamanlarında ilerlemeyi ve dirençli kalmayı sağlayan bir güçtür (Walsh, 2006). Dayanıklılık, çocukların zorluklara nasıl tepki verdiklerini ve travmadan nasıl kurtulduklarını içeren bir kavramdır (Murphy, 1987). Dayanıklılık, olumsuz zamanlarda olumlu ve şaşırtıcı başarılar elde etme ve anormal olarak nitelendirilebilecek şartlarda bile uyum sağlayacak bir yapıda olmak biçiminde tanımlamak mümkündür. İnsanların daha az duygusal olmaları, olumsuz olaylara ve deneyimlerin kötü etkilerine karşı kesin bir duyarlılığa sahip olduklarını gösterir (Gizir, 2007).

Literatürde, esneklikler arasında büyük karşılaştırmalar bulduk ve bazı çalışmalarda bunlar birbirinin yerine kullanılabiliyordu. Ancak, yukarıdaki kavramlar karıştırılmamalıdır. Bazı araştırmacılar yılmazlığı mutlak bir keskinlikten ziyade açıkça gözlemlenen bir kavram olarak ifade etmektedirler (Ulanowicz, 1986). Uyarlanabilir davranış, bu durumlara kıyasla önemli olan ancak belirtilen esneklikten yoksun olan işlevselliği içerir. İnançlar ve eğilimleri içeren tutumlar, motivasyona dayalı uzun vadeli hedefler, kişisel sorunları ve kişisel yönetimi içeren öğrenme, rekabet gücü ve başarı ve başarısızlığın yönetimi olacak şekilde dört farklı biçimde ortaya konabilen bilişsel doyumluk da bu bağlamda önerilmiştir. Bu noktada yılmazlık sadece bir beceri olarak değil, kazanılması ve kazanıldıktan sonra da davranışlara yansıtılarak daha da gelişmesinin sağlanması gerekmektedir (Jones vd, 2007).

Masten'e (2009) göre yılmazlık, Latince "resilire" kökünden gelmektedir. Avcı (2001). Sözlük anlamı da esnek ve dirençli olarak ifade edilmektedir. Ayrıca yılmazlık, hastalıktan, ruhsal bozukluktan, farklılıktan veya olumsuz durumlardan çabuk kurtulma, çabuk toparlanma, kırıldıktan sonra kolaylıkla daha önceki durumuna dönebilme becerisi şeklinde tarif edilmektedir (Earvolino-Ramirez, 2007). Karman (2020) yılmazlığı, bireyin mücadelesinin oldukça zor olduğu farklı koşullar altında bile, bireyin kötü durumlarla iyi başa çıkma ve süreç boyunca uyum sağlama yeteneği olarak tanımlamaktadır.

Yılmazlığın bireyde mevcut olan bir yetenektan dolayı mı yoksa yaşamın içerisinde gelişen bir beceri mi olduğu değerlendirilirken bazı kaynaklarda beceri, bazı kaynaklarda ise öne çıkan bir konu olarak geçmektedir. Kapsamlı literatür taramasında görüldüğü gibi, devam eden olumlu kişisel gelişim önemlidir ve mizaç sorunları ve sonraki beceriler tarafından yeniden üretilir. Hemen pes etmek, kötü hissetmek ve işler yolunda gitmediğinde iyileşemeyecek kadar incinmek gibi şeyler ilerlemeyi engelleyebilse de, yılmazlık sürekli gelişmeyi ve çabayı içermektedir(Masten, 2001).

Masten'e(2009) göre insanların günlük yaşamları bağlamında pek çok olayla örtüştüğü aşikarken, pek çok farklı duyuyu geliştirmek ve esneklik kazanmak ne kadar önemli. Bazen insanlar, önemli birinin kaybı, fiziksel hastalık, doğal afet veya insanlara zarar gelmesi gibi önemli olaylar yaşarlar. Bu durumla karşılaşıldığında her bireyin farklı bir eylem dizisi sergilediği gözlemlenebilir. Dayanıklılık ve ruhsal ilerleme hakkında fark edilmesi gereken ilk şey, bireylerin koşulları mantıksal olarak işleyerek ve sonuçları tahmin ederek hareket edebilmeleridir. Özbay ve Palancı'nın (2000) göre yaşanan olayların olumlu sonuçları belirli stres ve uyum sorunlarına yol açmadığından, stres yaratan durumlarla mücadele çabaları ve ruh sağlığı düzeyleri değerlendirilebilir. Bahsedilen sıkıntılı ve olumsuz durumlarla başa çıkma yöntemlerinin bireysel farklılıklar ve metodolojik farklılıklar açısından incelenmesi gerektiğini belirtmekte fayda vardır.

Yılmazlık Düzeyini Etkileyen Durumlar

Literatür, bireylerde yılmazlığın ortaya çıkması için birden fazla risk faktörünün olduğuna dikkat çekmektedir. Bu risk faktörleri, kişisel, ailevi veya çevresel sorunların gelişmesine veya artmasına katkıda bulunabilecek genetik, biyolojik, psikososyal ve kişisel durumları içerir (Terzi, 2008).Howard ve arkadaşlarına (1999) göre işsizlik, sağlık sorunları, yoksulluk ve doğal afetler gibi stresli olaylar da dayanıklılık için risk faktörleridir. Yılmazlığa katkıda bulunan risk unsurlarından sadece biri mi yoksa birkaçı birden ortak olarak bireysel başarısızlık durumlarını artıran çevresel faktörler olarak ortaya çıkabilir.

Gürgan'a(2006) göre risk faktörleri iki kategoriye ayrılmaktadır: Bunlar içsel (bireysel) ve dışsal (aile, çevre ve toplum) risk faktörleridir. Dahili (kişisel) risk unsurları içerisindeerken doğum, yaşam sırasında ortaya çıkan olumsuzluklar, devamlı olan hastalık/hastaneye yatma yer alırken, dış risk faktörleri arasında ebeveyn hastalığı, ilgisiz ebeveynlik tutumları, boşanma, ölüm veya tek ebeveynle yaşama, mali sorunlar ihmal, istismar gibi sorunları dile getirmek mümkündür

Psikolojik sağlamlık, koruyucu faktörler tarafından desteklenen ve risk faktörleri tarafından engellenen bir süreçtir ve özel ihtiyaçları olan çocukların ebeveynleri, kaynakları ve ihtiyaçları dengeleyerek çocuğun durumuna uyum sağlamalıdır. Anne ve babanın yılmazlık düzeyi önemlidir ki, tehlikeli bir olay karşısında anne babanın ihtiyaçları azaltılıp, imkanları ölçüsünde yapacakları şey arttırılmalı ya da ihtiyaçları karşılayabilecek yol ya da yöntem değiştirilerek uyum yeniden sağlanmalıdır(Patterson, 2002).

Gürkan'a(2006) göre kişisel koruyucu faktörler arasında karakter, benlik saygısının yüksek olması, bireyin içsel kontrolü, öz-yeterlik, öz-farkındalık, bağımsızlık, problem çözme yeteneği, iyimserlik ve umut ve sosyal yeterlilik düzeyi sayılabilir.Masten ve Reed (2002) dış koruyucu faktörler; aile içindeki faktörleri, aile içindeki faktörleri ve ilişkileri ve toplum içindeki faktörleri içerdiğini belirtmişlerdir. Aile içindeki koruyucu faktörler arasında aile üyelerinin ilişkisi, yetkin ebeveynler, olumlu aile sıcaklığı, ebeveyn eğitim düzeyi ve sosyoekonomik avantajlar sayılabilir.

Demirbaş (2010), aile ve ilişkilerdeki koruyucu faktörlerin destekleyici yetişkinler ve yakın arkadaşlar olduğuna inanmaktadır. Dilsiz (2019), kişisel, ailevi, çevresel ve sosyal risk faktörlerini içselleştirmenin, bu risk faktörlerine karşı önleyici tedbirler alınmasının ve ebeveynleri koruyucu faktörler geliştirerek desteklemenin ebeveyn dayanıklılık düzeylerini artırabileceğini savunmaktadır.

Yılmaz Bireyin Özellikleri

Yılmazlık seviyeleri, bireyin gelişimini ve risk ve stresli durumlara uyum sağlamasını sağlamak için önemlidir. (Siebert 2005). Yılmaz bireyler diğerlerine göre iyimser bir tutum içerisinde, karşılaştıkları problemleri daha kolay çözebilmekte ve sosyal ilişkilerinde diğer bireylerle uyumlu olmaktadır (Penick ve Jepsen, 1992). Henderson ve Milstein'e(1996) göre yılmaz bireyleri değerlendirirken, bireylerin özdenetim, öz-yeterlik, duygu düzenleme ve mücadele düzeylerinin yüksek olmaktadır. Dayanıklılık, bireyler arasında değişen ve zamanla artan veya azalan bir kişilik özelliğidir.

Kadı ve Eldeniz Çetin'e(2018) göre yılmaz bireylerin;istenmeyen durumlar karşısında sakin kalma, yaşadıkları zor durumları ve süreçleri anlama, yaşadıkları travma ve trajediyi anlama, stres veya sorunlarla mücadele etme konusunda süper bir yetenekleri vardır.Çift Arıdağ ve Ünsal Seydooğulları'nın (2019) aktardığına göre yılmazlık düzeyi yüksek birey,

kendini geliştirme açısından kendini motive edebilen, hedefbelirleme duygusuna sahip olmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin yılmazlık davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a(2011) göre bu model ile mevcut olan bir durum ve bu durumun değişiklik göstermesinde etkili olan tüm unsurlar sade bir biçimde ortaya konabilmektedir.

Örneklem

Araştırma 2023 yılında Malatya ilinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Malatya'da bulunan okullarda görev yapmakta olan 480 öğretmendir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

		F	P
Cinsiyet	Erkek	256	53,33
	Kadın	224	46,66
Yaş	30 yaş altı	139	28,95
	30-50 yaş	225	46,87
	50 yaş üzeri	116	24,16
Branş	Sayısal	186	38,75
	Sözel	172	35,83
	Güzel Sanatlar	62	12,91
	Dil	60	12,5
Görev Kademesi	Ortaokul	292	60,83
	Lise	188	39,16
Eğitim Durumu	Lisans	365	76,04
	Yüksek Lisans	115	23,95
	Toplam	480	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerden %53,33'ü erkek, %46,66'sı kadındır. %46,87'sinin yaşı 30-50 yaş üzerindeyken, %38,75'inin branş gurubu sayısal, %60,83'ü ortaokulda görev yapmakta, %76,04'ünün eğitim durumu lisanstır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Gürkan (2006) tarafından geliştirilmiş olan “Yılmazlık Ölçeği” kullanılmıştır. 5’li likert tipindeki ölçek, 50 madde, 8 alt boyuttan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerini analiz ederken yüzde ve frekans analizi yapılmış, öğretmenlerin yılmazlık düzeylerinin analizinde de t testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p=0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Tablo 2. Cinsiyete Göre Yılmazlık Özelliklerinin Analizi

	Cinsiyet	N	X	Sd	t	p
Güçlü olma	Erkek	256	3,5498	0,386	3,218	0,001
	Kadın	224	3,4545	0,502		
Girişimci olma	Erkek	256	2,8798	0,394	1,586	0,000
	Kadın	224	2,9928	0,482		
İyimser olma	Erkek	256	3,4653	0,313	4,952	0,004
	Kadın	224	3,4387	0,411		
İletişim	Erkek	256	2,3852	0,405	0,607	0,320
	Kadın	224	2,4798	0,513		
Öngörü	Erkek	256	1,7177	0,634	7,133	0,136
	Kadın	224	1,9677	0,813		
Amaca ulaşma	Erkek	256	3,0842	0,447	3,879	0,823
	Kadın	224	3,0645	0,557		
Lider olma	Erkek	256	2,3735	0,460	0,126	0,495
	Kadın	224	2,4387	0,433		
Araştırmacı	Erkek	256	2,8061	0,548	2,863	0,000

ı olma	Kadın	224	2,7661	0,703		
Genel	Erkek	256	3,0529	0,122	0,143	0,865
	Kadın	224	3,0584	0,126		

Tablo bakıldığında cinsiyet faktörünün değişmesinin güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma, araştırmacı olma alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olduğu, iletişim, öngörü, amaca ulaşma, lider olma ve yılmazlık ölçeği genel puanında farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Yaşa Göre Yılmazlık Özelliklerinin Analizi

		N	X	Sd	F	p
Güçlü olma	30 yaş altı	139			0,38	0,326
			4,217	0,428	7	
	30-50 yaş	225	4,192	0,517		
	50 yaş üzeri	116	4,247	0,679		
	Toplam	480	4,212	0,530		
Girişimci olma	30 yaş altı	139			0,76	0,004
			3,886	0,500	8	
	30-50 yaş	225	3,756	0,516		
	50 yaş üzeri	116	3,762	0,751		
	Toplam	480	3,795	0,568		
İyimser olma	30 yaş altı	139			0,83	0,582
			3,405	0,306	6	
	30-50 yaş	225	3,400	0,375		
	50 yaş üzeri	116	3,324	0,329		
	Toplam	480	3,383	0,344		
İletişim	30 yaş altı	139			1,64	0,348
			2,382	0,378	5	
	30-50 yaş	225	2,371	0,471		
	50 yaş üzeri	116	2,233	0,535		
	Toplam	480	2,341	0,460		
Öngörü	30 yaş altı	139			0,34	0,000
			1,787	0,641	6	
	30-50 yaş	225	1,835	0,779		

	50 yaş üzeri	116	1,593	0,634		
	Toplam	480	1,762	0,704		
Amaca ulaşma	30 yaş altı	139			1,32	0,465
			3,237	0,365	8	
	30-50 yaş	225	3,220	0,552		
	50 yaş üzeri	116	3,109	0,555		
	Toplam	480	3,198	0,499		
Lider olma	30 yaş altı	139			0,34	0,459
			2,508	0,379	6	
	30-50 yaş	225	2,490	0,486		
	50 yaş üzeri	116	2,335	0,437		
	Toplam	480	2,458	0,443		
Araştırmacı olma	30 yaş altı	139			1,28	0,678
			2,881	0,574	5	
	30-50 yaş	225	2,768	0,634		
	50 yaş üzeri	116	2,778	0,730		
	Toplam	480	2,803	0,640		
Ölçek Toplamı	30 yaş altı	139			2,12	0,132
			3,204	0,131	6	
	30-50 yaş	225	3,172	0,117		
	50 yaş üzeri	116	3,129	0,129		
	Toplam	480	3,171	0,124		

Tabloya göre yaşın değişmesi girişimci olma, öngörü alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olurken, diğer alt boyutlar ve ölçek toplamında farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Branşa Göre Yılmazlık Özelliklerinin Analizi

		N	X	Sd	F	p
Güçlü olma	Sayısal	186			0,26	0,876
			3,642	0,400	2	
	Sözel	172	3,632	0,485		
	Güzel Sanatlar	62	3,705	0,574		
	Dil	60	3,682	0,426		

	Toplam	480	3,173	0,382		
Girişimci olma	Sayısal	186			1,34	0,548
			3,064	0,428	9	
	Sözel	172	3,004	0,350		
	Güzel Sanatlar	62	3,099	0,532		
	Dil	60	2,815	0,433		
	Toplam	480	2,616	0,345		
İyimser olma	Sayısal	186			1,53	0,002
			3,418	0,334	4	
	Sözel	172	3,437	0,352		
	Güzel Sanatlar	62	3,303	0,368		
	Dil	60	3,225	0,320		
	Toplam	480	2,959	0,296		
İletişim	Sayısal	186			1,32	0,001
			2,444	0,398	8	
	Sözel	172	2,393	0,564		
	Güzel Sanatlar	62	2,273	0,518		
	Dil	60	2,317	0,473		
	Toplam	480	2,094	0,416		
Öngörü	Sayısal	186			1,42	0,003
			1,795	0,664	5	
	Sözel	172	1,925	0,880		
	Güzel Sanatlar	62	1,601	0,736		
	Dil	60	2,040	0,806		
	Toplam	480	1,640	0,673		
Amaca Ulaşma	Sayısal	186			0,78	0,675
			3,087	0,466	7	
	Sözel	172	3,020	0,397		
	Güzel Sanatlar	62	2,961	0,551		
	Dil	60	3,082	0,546		
	Toplam	480	2,663	0,391		
Lider olma	Sayısal	186	2,389	0,364	1,58	0,371

					6	
	Sözel	172	2,313	0,548		
	Güzel Sanatlar	62	2,250	0,484		
	Dil	60	2,423	0,449		
	Toplam	480	2,058	0,394		
Araştırmacı olma	Sayısal	186			1,78	0,187
			2,910	0,611	9	
	Sözel	172	2,895	0,705		
	Güzel Sanatlar	62	2,677	0,589		
	Dil	60	3,262	0,774		
	Toplam	480	2,572	0,586		
Genel	Sayısal	186			1,28	0,555
			3,131	0,128	7	
	Sözel	172	3,110	0,098		
	Güzel Sanatlar	62	3,084	0,113		
	Dil	60	3,104	0,155		
	Toplam	480	2,716	0,104		

Tablo 4'e göre öğretmenlerin branşlarının değişmesi iyimser olma, iletişim, öngörü alt boyutlarında farklılık oluşmasına sebep olurken, diğer alt boyutlar ve ölçek toplamında farklılık olmasına sebep olmamaktadır.

Tablo 5. Görev Yapılan Kademeye Göre Yılmazlık Özelliklerinin Analizi

		N	X	Sd	F	p
Güçlü olma	Ortaokul	292	3,567	0,578	0,253	0,623
	Lise	188	3,577	0,413		
Girişimci olma	Ortaokul	292	3,073	0,316	0,385	0,375
	Lise	188	2,840	0,433		
İyimser olma	Ortaokul	292	3,441	0,279	0,740	0,003
	Lise	188	3,367	0,321		
İletişim	Ortaokul	292	2,368	0,548	0,568	0,001
	Lise	188	2,337	0,357		
Öngörü	Ortaokul	292	1,541	0,651	2,224	0,221

	Lise	188	1,836	0,689		
Amaca ulaşma	Ortaokul	292	2,976	0,452	0,951	0,625
	Lise	188	3,222	0,471		
Lider olma	Ortaokul	292	2,243	0,454	0,728	0,700
	Lise	188	2,502	0,407		
Araştırmacı olma	Ortaokul	292	2,689	0,429	0,582	0,000
	Lise	188	2,820	0,642		
Genel	Ortaokul	292	2,966	0,160	0,645	0,416
	Lise	188	2,981	0,119		

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin okul türünün değişmesi; iyimser olma, iletişim, araştırmacı olma alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olurken, diğer alt boyutlar ile ölçek toplamında farklılaşmaya sebep olmamaktadır.

Tablo 6. Eğitim Durumuna Göre Yılmazlık Özelliklerinin Analizi

	Eğitim durumu	N	X	Sd	t	p
Güçlü olma	Lisans	365	3,47 2	0,40 4	2,128	0,000
	Yüksek Lisans	115	3,51 5	0,53 8		
Girişimci olma	Lisans	365	2,88 7	0,41 6	1,056	0,002
	Yüksek Lisans	115	2,94 0	0,44 8		
İyimser olma	Lisans	365	3,55 6	0,36 9	0,248	0,001
	Yüksek Lisans	115	3,57 7	0,33 4		
İletişim	Lisans	365	2,46 1	0,44 4	4,357	0,326
	Yüksek Lisans	115	2,70 4	0,62 4		
Öngörü	Lisans	365	1,89 4	0,76 8	1,128	0,666
	Yüksek Lisans	115	1,84 4	0,78 2		
Amaca	Lisans	365	3,20	0,50	2,287	0,384

ulaşma			3	7		
	Yüksek Lisans	115	3,17 9	0,42 4		
Lider olma	Lisans	365	2,31 7	0,39 2	8,825	0,536
	Yüksek Lisans	115	2,39 0	0,59 1		
Araştırmacı olma	Lisans	365	2,69 9	0,59 2	1,582	0,001
	Yüksek Lisans	115	2,75 6	0,69 2		
Genel	Lisans	365	3,01 8	0,11 7	1,225	0,185
	Yüksek Lisans	115	3,06 5	0,12 2		

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumlarının değişmesi; güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma, araştırmacı olma alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olurken, diğer alt boyutlar ve ölçek toplamında farklılaşmaya sebep olmamaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Psikolojik dayanıklılık olarak da adlandırılabilir yılmazlık, bireylerin karşı karşıya kaldıkları durumlara hazırlıklı olmalarını stres gibi travmalar yaşamadan dorunla başa çıkabilme davranışlarıdır. Öğretmenler eğitim öğretim faaliyetleri sırasında, birçok sorunla karşılaşabilmektedirler. Buna karşılık yaşadıkları bu olumsuzlukları eğitim öğretim faaliyetlerine yansıtılmaları eğitimin amacına ulaşmada önemli bir engel oluşturabilecektir. Araştırmada öğretmenlerin yılmazlık davranışları bazı demografik özelliklerine göre farklılaşma durumu incelenmiştir.

Cinsiyet faktörünün değişmesi; güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma, araştırmacı olma alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olmakta, iletişim, öngörü, amaca ulaşma, lider olma ve yılmazlık ölçeği genel puanında farklılaşmaya sebep olmamaktadır. Irmak ve Izgar (2015) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin cinsiyetleri ile yılmazlık davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirlemişlerdir. Toplumsal cinsiyet rollerinin de etkisiyle karşılaştıkları sorunlara farklı tepkiler verebilmektedirler. Bu durum öğretmenlerde de görülebilmektedir.

Yaşın değişmesi girişimci olma, öngörü alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olurken, diğer alt boyutlar ve ölçek toplamında farklılaşmaya sebep olmamaktadır. Yaş düzeyinin yükselmesi öğretmenlerin hayat tecrübesi edinmelerini sağlarken bir taraftan da özellikle mesleki olarak bıkkınlık yaşamalarına sebep olabilmektedir. Bu duygudurum da öğretmenlerin yılmazlık davranışlarının şekillenmesinde etkili olabilmektedir.

Öğretmenlerin branşlarının değişmesi iyimser olma, iletişim, öngörü alt boyutlarında farklılık oluşmasına sebep olurken, diğer alt boyutlar ve ölçek toplamında farklılık olmasına sebep olmamaktadır. Branşların farklı özellikleri bulunurken, bazı branşlarda özellikle yoğunlaşmalar, sınav kaygısı gibi etkenler öğretmenlerin stres yaşamalarına sebep olabilmektedir. Bu açıdan bakılarak branş değişkeninin öğretmenlerin stres ve yılmazlık davranışlarında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul türünün değişmesi; iyimser olma, iletişim, araştırmacı olma alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olurken, diğer alt boyutlar ile ölçek toplamında farklılaşmaya sebep olmamaktadır. Irmak ve Izgar (2015) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin okul türleri ile yılmazlık davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirlemişlerdir. Okulların hedef amaçları bulunmaktadır. Bu hedefler okul durumuna göre farklılık arz ederken bir taraftan da öğretmenlerin yılmazlık davranışlarının farklılaşmasına sebep olabilmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumlarının değişmesi; güçlü olma, girişimci olma, iyimser olma, araştırmacı olma alt boyutlarında farklılaşmaya sebep olurken, diğer alt boyutlar ve ölçek toplamında farklılaşmaya sebep olmamaktadır. Alın eğitim öğretmenlerin mesleki bilgi birikimlerinin artmasına sebep olurken, aynı zamanda edinecekleri mesleki tecrübe ile onların yılmazlık davranışları üzerinde etkili olabilmektedir.

Araştırma sonucunda erkek öğretmenlerin yılmazlık davranış düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğu, yaşın ilerlemesi ile yılmazlık davranış düzeyinin düştüğü, branşı sayısal grupta olan ve lisede görev yapan, yüksek lisans eğitimi almış öğretmenlerin yılmazlık davranış düzeylerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

Benard, B. (2004). *Resiliency: Whatwehavelearned.*:WestEd

- Çelikten, M. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Çiftçi Arıdağ, N. ve Ünsal Seydoğulları, S. (2019). Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1037-1060.
- Demirbaş, N. (2010). *Yaşamda anlam ve yılmazlık*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dilsiz, H. (2019). *Serebralpalsili çocukların ebeveynlerine uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri, yılmazlık ve umutsuzluk üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Earvolino- Ramirez, M. (2007). Resilience: A conceptanalysis. *In Nursing forum Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.* 42(2) 73-82.
- Gizir, C. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28) 113-128.
- Gürgân, U. (2006). Yılmazlık ölçeği (YÖ): ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(2), 45-74.
- Henderson, N. ve Milstein, M. M. (1996). *Resiliency in Schools: Making It Happen for Students and Educators*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Howard, S., Dryden, J. ve Johnson, B. (1999). Childhood resilience: Review and critique of literature. *Oxford review of education*, 25(3), 307-323.
- Hunter, A. J. (2001). A cross-cultural comparison of resilience in adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 16, 172-179.
- Jones G., Hanton S. ve Connaughton D. (2007). A framework of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*. 21, 243-264.
- Kadi, S. ve Eldeniz Cetin, M. (2018). Investigating the resilience levels of parents with children with multiple disabilities based on different variables. *European Journal of Educational Research*, 7(2), 211-223.
- Kararımak, Ö. (2007). *Deprem yaşamış bireylerde psikolojik sağlamlığa etki eden kişisel faktörlerin incelenmesi: bir model test etme çalışması*. Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları

- Karman, A. (2020). Flexibility, coping capacity and resilience of organizations: between synergy and support. *Journal of Organizational Change Management*, 33, 883-907.
- Masten, A. S. (2009). Ordinary magic: lessons from research on resilience in human development. *Education Canada*, 49(3), 28-32
- Masten, A.S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Murphy, L. B. (1987). *Further reflections on resilience*. The invulnerable child.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2000). Stresle başa çıkma davranışlarının algılanan kontrol düzeyi ve cinsiyet açısından değişkenliği. XI. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ege Üniversitesi, 19, 22.
- Patterson, J.M. (2002). Intergating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and Family*, 64, 349-360.
- Penick, N. I. ve Jepsen, D.A. (1992). Family functioning and adolescent career development. *The Career Development Quarterly*, 40, 208-222.
- Rutter, M. (2006). *Implications of resilience concepts for scientific understanding*. Annals of the New York Academy of Sciences, 1094, 1-12. USA: Blackwell Publishing.
- Schwarz, S. (2018). Resilience in psychology: A critical analysis of the concept. *Theory & Psychology*, 28(4), 528-541.
- Siebert, A. (2005). *The resiliency advantage: master change, thrive under pressure, and bounce back from setbacks*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Siebert, A. (2008). Resiliency Quiz-How resilient are you?. www.resiliencycenter.com/resiliencyquiz.shtml. (17.04.2023)
- Southwick S.M., Bonanno G., Masten A.S., Panter-Brick, C. ve Yehuda, R. (2014). Resilience definition, theory and challenges. *European Journal of Psychotraumatology*. 5. 1-14.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Toland, J. ve Carrigan, D. (2011). Educational psychology and resilience: New concept, new opportunities. *School Psychology International*, 32(1), 95-106.
- Ulanowicz, R.E. (1986). *Growth and Development: Ecosystems Phenomenology* Springer Verlag, NY. 203.